

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC 1

Høst 2021

Åpen

Forfatter: Merete Edland Skibenes

Kandidatnummer: 3205

.....
signatur forfatter

Veileder(e): Ingunn Berrefjord Ugelstad

Fagansvarlig: Sara Esmaeeli

Tittel: Forebygging av mobbing i barnehage

Engelsk tittel:

Emneord: Mobbing, barnehage,
voksenrolle

Side tall: 7461 ord (22 sider)

+ Vedlegg/annet: 2

Stavanger, 30.12.2021

.....
dato/år

FOREBYGGING AV MOBBING

I BARNEHAGE

Bacheloroppgave

Kandidat nummer 3205

Universitetet i Stavanger

Institutt for barnehagelærerutdanning

Høsten 2021

SAMMENDRAG

I denne oppgaven har jeg forsøkt å finne svar på problemstillingen «Hvordan jobber barnehagelærerne med å forebygge mobbing i barnehagen?».

Jeg har intervjuet to barnehagelærere ved bruk av delvis strukturert kvalitativt intervju som metode, og drøftet mine funn opp mot relevant teori. Størstedel av teorien jeg har benyttet i oppgaven er hentet fra nyere nordisk forskning, dette har vært med tanke på å få oppdatert kunnskap fra endringer i barnehageloven med aktivitetsplikt og nulltoleranse for mobbing, den såkalte «mobbeloven» (barnehageloven, 2021, § 41-42).

Jeg har funnet at barnehagelærere jobber bevisst med forebygging av mobbing blant barna, både overfor hele barnegruppa og enkeltbarn. De observerer og setter igang tiltak overfor barn som trenger støtte, enten de står i fare for å bli mobbeoffer eller mobbere. I tillegg jobber de forebyggende ved å inkludere foreldresamarbeid og bygge fagkompetanse i hele barnehagen.

Samtidig kommer det frem at barnehagelærne savner mer kunnskap og forståelse av fenomenet mobbing i barnehagen. Begge hovedfunn støttes av faglitteraturen jeg har funnet.

FORORD

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle som har støttet og veiledet meg i denne givende perioden.

Veilederen min fra UIS, Ingunn Berrefjord Ugelstad har gitt meg kloke råd, utfordret meg og bidratt til at jeg har utvidet forsker-kompetansen min langt mer enn jeg trodde var mulig. Takk!

Intervjupersonene delte velvillig og ærlig på en måte som løftet kvaliteten over intervjuene, jeg har stor respekt for den jobben de gjør og deres faglige bevissthet. Takk!

Min familie og mine kollegaer støtter meg og heier på meg her også. Takk!

INNHALDSFORTEGNELSE

Sammendrag	side 3
Forord	side 4
1. Innledning	side 6
1.1 Tema	side 6
1.2 Problemstilling og hensikt med studien	side 7
1.3 Oppbygging av oppgaven	side 7
2. Teori	side 8
2.1 Aktuelle begreper innen mobbetematikken	side 8
2.2 Hvorfor mobber vi?	side 9
2.3 Ulike former for mobbing	side 10
2.4 Ulike roller innen mobbing	side 10
2.5 Forebygging av mobbing i barnehagen	side 12
3. Metode	side 15
3.1 Valg av metode	side 15
3.2 Utvalg av intervjupersoner	side 16
3.3 Gjennomføring av intervju	side 16
3.4 Analyse av empiri	side 17
3.5 Validitet og reliabilitet	side 17
3.6 Forskningsetiske overveielser	side 18
4. Resultat og drøfting	side 19
4.1 Endring i barnehageloven har gitt endring i barnehagen	side 19
4.2 Barnehagelærere jobber forebyggende overfor mulige mobbeoffer	side 21
4.3 Barnehagelærere jobber forebyggende overfor mulige mobbere	side 22
4.4 Barnehagelærere opplever ulike utfordringer knyttet til forebygging av mobbing i barnehagen.	side 23
5. Avslutning	side 26
6. Litteraturliste	side 28

Vedlegg nr. 1 Informasjon til intervjupersonene og samtykkeskjema

Vedlegg nr. 2 Intervjuguide

1. INNLEDNING

1.1 Tema

Hovedtema jeg har valgt er inkludering og mangfold, og jeg vil undersøke hvordan vi barnehagelærere forebygger mobbing i barnehagen.

Gjennom hele studietiden har jeg kjent på hvor viktig rolle vi barnehagelærere har for barnas trygghet og utvikling. Jeg har kjent på frustrasjon og noen ganger maktesløshet eller usikkerhet når barn krenker barn. Forebygging av mobbing tenker jeg er nyttig for meg å fordype meg mer i som fremtidig barnehagelærer. Dette er i tråd med myndighetene sine føringer i rammeplan (kunnskapsdepartementet, 2017), og barnehageloven (2021), samt faglitteratur (Lund et al., 2015; Idsøe & Roland, 2017; Helgesen (red.) 2014).

Fenomenet mobbing i barnehagen har kommet mer på dagsorden de siste tjue årene (Helgesen (red.) 2014, kap. 2). Nå er barnehageloven endret og gitt oss skjerpet aktivitetsplikt og nulltoleranse for mobbing (Barnehageloven, 2021). Samtidig viser nyere fagkunnskap at vi kan forebygge mobbing blant barn i barnehagen ved å erkjenne mobbing som et sosialt fenomen (Helgesen (red.) 2014) og støtte og lære barna å gjenkjenne, forstå og forhindre mobbeatferd gjennom flere tiltak (Idsøe & Roland, 2017).

Dette viser at vi kan forebygge, at vi skal forebygge, og bør gjøre det for at barna skal ha en mest mulig trygg og god barndom, og mestre livet så godt som mulig videre. Forebygging av mobbing er viktig for livskvalitet, utvikling og læring for alle involverte. Ifølge Idsøe og Roland (2017) skader mobbing «det fysiske, sosiale og følelsesmessige velværet for den som utsettes for det. Det gjør smertelig vondt for den som mobbes – men kan også være ødeleggende for barna som mobber, så vel som for dem som ser på» (s. 11).

1.2 Problemstilling og hensikt med studien

Jeg ønsker å bruke følgende problemstilling i min bacheloroppgave:

Hvordan jobber barnehagelærere med å forebygge mobbing i barnehagen?

Med denne problemstillingen som utgangspunkt ønsker jeg å lære mer om hva barnehagelærere i norske barnehager gjør for å forebygge mobbing blant barn i barnehage, hva nyeste faglitteratur anbefaler og øke min kunnskap og forståelse innen dette emnet. Jeg vil ta utgangspunkt i følgende definisjon av mobbing i denne oppgaven:

Mobbing av barn og unge er handlinger fra voksne og/eller barn og unge som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og muligheten til medvirkning. (Lund et al., 2015).

1.3 Oppbygging av oppgaven

Jeg vil først presentere kort fra faglitteraturen om temaet mobbing i barnehagen, aktuelle begreper, mulige årsaker til mobbing, ulike former og roller, samt forebygging av mobbing. Jeg har i hovedsak benyttet norske utgivelser i litteraturen.

Deretter følger en kort redegjørelse av bruk av kvalitativt intervju som metode. Jeg vil belyse mine refleksjoner rundt valg av intervjupersoner, presentere min analyse av empiri, tanker rundt validitet og reliabilitet, samt forskningsetiske overveielser.

I kapittel fire vil jeg drøfte mine funn og tolkninger opp mot teori. Jeg har valgt å dele det inn i fire hovedtema:

- Endring i barnehageloven har gitt endring i barnehagen
- Barnehagelærere jobber forebyggende overfor mulige mobbeoffer
- Barnehagelærere jobber forebyggende overfor mulige mobbere
- Barnehagelærere opplever ulike utfordringer knyttet til forebygging av mobbing i barnehagen.

Til slutt vil jeg presentere min avslutning.

2. TEORI

I det følgende vil jeg gi en kort gjennomgang av aktuelle begreper innen temaet mobbing i barnehagen, ulike former for mobbing i barnehagesammenheng, mulige årsaksforklaringer, ulike roller innen mobbing og til slutt litt om anbefalte tiltak som forebygging av mobbing.

2.1 Aktuelle begreper innen mobbetematikken

Vår mer tradisjonelle definisjon av mobbing, spesielt innen skoleforskning, kommer fra Olweus (2010, hentet i Idsøe & Roland, 2017, s. 15): «intensjonell negativ handling, gjentatt over tid, og hvor det er en ubalanse i styrkeforholdet mellom den/de som utøver, og den som blir utsatt for handlingene».

Internasjonal og nasjonal forskning den siste tiden har ifølge Lund og Helgeland (2020, s.17) ført til et paradigmeskifte ved at en nå ser mer på den sosiale konteksten og angst for ekskludering for å forstå mobbingens kompleksitet og muligheter for innflytelse: «Fokuset flyttes fra individ, aggresjon og intensjonelle handlinger til kontekst og sosiale prosesser».

Jeg ønsker i min oppgave å ta utgangspunkt i Lund og Helgeland m.fl. sin definisjon av mobbing i barnehagen for å belyse min problemstilling (hentet i Lund & Helgeland 2020, s. 19 og Lund et al. 2015, s. 44):

Mobbing av barn og unge er handlinger fra voksne og/eller barn og unge som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og muligheten til medvirkning (Lund, Helgeland, Kovac, Nome, Cameron & Godtfredsen, 2015).

Idsøe og Roland sier at bruk av mobbebegrepet i barnehagesammenheng har vært problematisk ved at de fleste av oss har vanskelig for å tenke oss at små barn er i stand til å mobbe hverandre (2017, s.5). De anbefaler at en må forstå og belyse begrepet på en annen

måte overfor barnehagebarn enn eldre. Videre trekker de inn begrepet «mobbeatferd» som mer passende for barn i barnehagealder. Dette utdyper de videre (s.14) med at en kan forstå «mobbeatferd» som negative interaksjoner mellom barna som gjør at noen av barna blir utsatt for ubehageligheter som «slag, klyping, sparking eller lugging, stygt snakk, grimaser, krenkelsler, ekskludering fra lek eller andre ubehagelige hendelser.» De henviser og til Tremblay (2010) som sier at negative handlinger som dytting, ta leker av hverandre, risting, biting og slag osv. er vanlig blant små barn (2-4år), men at det hos eldre barnehagebarna kan utvikle seg til ubalanse i maktforholdet og bli et mønster som gjentar seg. Det er i denne forbindelse Idsøe og Roland påpeker at personalet i barnehagen har en viktig rolle i å forebygge mobbing; ved å «våkne og gripe inn. Blir atferden etablert, snakker vi om mobbing» (s. 15). Videre vil jeg bruke både begrepet «mobbing» og «mobbeatferd», og tenker da på små barns begynnende mobbeatferd som omtalt ovenfor.

2.2 Hvorfor mobber vi?

Som en mulig forklaring på utvikling av mobbing viser Idsøe og Roland til Hawley, Little og Card (2007) sin ressurskontrollteori (hentet i Idsøe & Roland, 2017, s.30). Den fremhever barns behov for ressurser og ressurskontroll som en mulig forklaring på hvordan barns sosiale utvikling i grupper foregår og hvordan maktforhold utvikler seg: «Hvordan får barn tak i ressurser som er viktige for livsutfoldelsen deres? Hvordan kommer de seg fram i livet?». Videre skiller de mellom materielle ressurser, sosiale ressurser og informasjon (middel for å oppnå de to første ressursene).

Søndergaard (2009) hevder at mobbing ikke bør forstås som ren «ondsinn» handling, men at det heller er et resultat av angst for å miste sin tilhørighet i fellesskapet (hentet i Helgesen (red.) 2014, s.30).

Lund og Helgeland (2020, s.24-25) hevder at det kan være flere faktorer som kan føre til at barn opplever mobbing og løfter frem Bronfenbrenner (2009) sin økologiske modell som en mulig forklaring. Modellen viser at ulike kontekster rundt barnet (foreldre, barnehage og samfunnet) påvirker i tillegg til barnets individuelle faktorer (medfødte genetiske disposisjoner, erfaringer og historie).

Idsøe og Roland hevder at vi trenger å kunne skille mellom erting, konflikter og mobbing for lettere å vite når og hvordan vi bør gripe inn med ulike tiltak. I oversikten under har jeg

satt opp deres beskrivelse fra boken (2017, s.19), og satt inn en kolonne i midten med kjennetegn på erting fra deres beskrivelse (s.20):

Vanlig konflikt	Erting	Mobbing
Likeverdige parter	Likeverdige parter	Ubalanse/ikke venner
Skjer av og til	Kan være forløper for mer alvorlige negative handlinger	Gjentas, dannes mønster
Tilfeldig		Planlagt/med hensikt
Ikke så alvorlig	Vanligvis ikke skadelig /vondt	Alvorlig
Samme emosjonelle reaksjoner	Morsomt	Sterk emosjonell reaksjon fra offer, ikke fra mobber
Søker ikke makt/oppmerksomhet		Søker makt/materielle ting
Dårlig samvittighet, tar etter hvert ansvar		Ingen anger, skylder på offeret
Evt. problemløsning (ønske om)		Ingen forsøk på problemløsning

2.3 Ulike former for mobbing

Ifølge Idsøe og Roland (2017, s.28-29) er det vanlig bruke Hymel & Swearer (2015) og Saracho (2016) sin inndeling til å skille mellom fire ulike former for mobbeatferd; fysisk-, verbal-, relasjonell- og digital mobbing. Sistnevnte er ikke aktuell i barnehagesammenheng hevder de.

2.4 Ulike roller innen mobbing.

Idsøe og Roland (2017, s.35-43) hevder med utgangspunkt i forskning av Repo & Sajaniemi (2015) og Vlachou m.fl. (2011) at barnehagelærere trenger å forstå og kjenne igjen tre ulike roller innen mobbeatferd for å kunne veilede barna forebyggende, samt gripe inn og veilede begynnende mobbeatferd. De illustrerer videre hvilke barn som er i faresonen for de ulike rollene, hvilke tiltak som er nyttige og mulig effekt dersom barna

blir værende i en slik rolle. Her følger en kort gjengivelse:

Mobbere: barn som får lederstatus de ikke er modne for og de som vokser opp med dårlige rollemodeller rundt seg kan være ekstra utsatt. Barn som mobber trenger voksenstøtte for å utvikle nødvendig sosial kompetanse. Idsøe og Roland viser videre til Monks m.fl. sin forskning (2005) som viser at mobbere i barnehagealder er utsatt for å bli lettere involvert i slåssing og forstyrrende atferd, og dermed ulike relasjonsproblemer videre i livet dersom de ikke får nok hjelp til å slutte å mobbe (s.37).

VOKSNES ROLLE OVERFOR MOBBERE:

- Observere
- Vise tydelig at den negative atferden ikke er greit
- hjelpe barna med aktiviteter som gjør at barna lærer sosial kompetanse

Mobbear: barn som oppleves som svakere enn andre, sosialt usikre eller «annerledes» kan være utsatt, men det kan ramme hvem som helst. Det blir også trukket frem risikofaktorer i familien (omsorgssvikt eller andre forhold), samt barn som er lite inkludert i felleskapet av ulike årsaker, er triste eller opprørte m.m. Idsøe og Roland viser videre til forskning av Brendgen (2009) som viser at mulige konsekvenser av å bli utsatt for mobbeatferd kan være fysiske symptomer (for eksempel vondt i magen eller hodet), psykiske (triste, deprimerte eller engstelige) og etter hvert sosiale vansker som bråkete/utagerende atferd, eller de kan reagere med å underkaste seg totalt og etablere en slags «offer-rolle» som kan prege dem videre.

VOKSNES ROLLE OVERFOR MOBBEAR:

- Støtte barna ved å vise at vi ser, ikke aksepterer dette og vil hjelpe dem
- Være klar på at mobbing ikke er tillatt
- hjelpe barnet å respondere med selvsikkerhet og effektivitet: stå oppreist og uredd, se den som mobber i øynene og for eksempel si «Nei, nå var det min tur».

Tilskuere: Ifølge Idsøe og Roland vil alle barn som er i nærheten av situasjonen være en tilskuer avhengig av hvor mye de oppfatter. utfordringen er ifølge dem at barna kan mangle kunnskap om hva de skal gjøre, de kan være redde for å gripe inn i fare for selv å bli mobbet, og de kan passivt og mer ubevisst lære om mobbing på en negativ måte slik at

de selv kan ende opp som mobbere. Dette henter de fra Salmivalli sin forskning (2010), hentet i Idsøe og Roland (2017, s.41).

VÅR ROLLE OVERFOR TILSKUERE:

- Hjelp dem å forstå at de har makt, mulighet og ansvar for å stoppe mobbingen.
- Gi dem hjelp til å utvikle praktiske problemløsningsmetoder uten å bruke aggresjon.
- Hjelp barna å erfare at det er positivt å si ifra til en voksen dersom de trenger hjelp.

2.5 Forebygging av mobbing i barnehagen

I kunnskapsoversikten fra Læringsmiljøsentret og Nasjonalt kunnskapssenter for barnehager (2021) vises det til myndighetenes føringer i rammeplan (kunnskapsdepartementet, 2017) og barnehagelov (2021) om å både fremme et psykososialt barnehagemiljø og forebygge mobbing: «Det skiller altså mellom forebygging av mobbing på den ene siden, og å fremme et trygt og godt barnehagemiljø på den andre, og at disse to prosessene står i et sirkulært forhold til hverandre» (Aaseth, H. M. S. et al., s. 40). Slik jeg forstår disse dokumentene forebygger vi mobbing i barnehagen ved å fremme barnehagens psykososiale miljø samtidig som vi jobber direkte mobbeforebyggende når det oppstår begynnende mobbeatferd.

Idsøe og Roland (2017, s.47-71) påpeker at det enda er lite kunnskap og kompetanse om mobbing blant små barn, men at vårt hovedmål bør være å styrke barnets indre motivasjon til prososiale handlinger. Prososiale handlinger innebærer ifølge dem gode handlinger vi gjør mot andre av fri vilje, slik som «å dele, vise empati og forståelse for andre barn, hjelpe dem, løse konflikter og å inkludere andre» (s.58). De anbefaler at vi forebygger ved å snakke om mobbing og mobbeatferd med barna, øver på hva de kan si eller gjøre i ulike situasjoner, samt arbeider for et inkluderende miljø og styrke barnas utvikling av sosial kompetanse i hele barnegruppa. De oppfordrer oss til å benytte vår mulighet for påvirkning med tanke på at forskningen viser at mobbing i stor grad er et lært handlingsmønster (s.48). Begrepet «sosial kompetanse innebærer ifølge UDIR sin trivselsveileder (2018, kapittel 5) at en kan kommunisere og samhandle godt med andre i ulike situasjoner. Videre pekes det på at sosial kompetanse består av ulike delferdigheter som «naturlig inngår i en helhet i

barnas samspill, for eksempel selvfølelse, empati, prososial atferd, selvhverdelse og selvkontroll.» Idsøe og Roland (2017) påpeker med utgangspunkt i forskningen til Whitted & Dupper 2005; Gibson m.fl. 2016) at delferdighetene empati, selvsikkerhet og evne til problemløsning har ekstra stor betydning når det gjelder forebygging av mobbing i barnehagen (s. 60). Barnas lek blir fremhevet som den viktigste læringsarenaen for barna, og at vi må være «informerte og bevisst på hvordan de (vi) kan bruke lekesituasjoner for å utvikle vennskap og gode relasjoner» (Idsøe & Roland, 2017, s.59).

Med utgangspunkt i Braumrind sin teori om foreldrestiler og oppdragelse (1991, hentet i Idsøe & Roland, 2017, s. 79), anbefaler Idsøe og Roland en «autoritativ» voksenrolle, det innebærer ifølge dem at vi er både varme (viser kjærlighet og omsorg), samt stiller høye, og oppnåelige krav til barna. I forskningsrapporten til Lund et al. (2015, s.43) anbefales det at vi er «varme, tydelige, tilstedeværende og samarbeidende voksne som ser og handler (...)». Lund og Helgeland fremhever anerkjennelse som et godt redskap til forebygging av mobbing i barnehagen (2016 og 2020, s. 43) ved at vi har en «anerkjennende grunnholdning som gjenspeiler seg i kommunikasjon med alle (..). De viser til Honneth (2008, hentet i Lund & Helgeland 2016, s.12-23) sin teori om at vår selvtilit, selvrespekt og selvverd er avhengig av anerkjennelse og at det er grunnleggende for vår psykiske helse (s.13). De bruker og Bae sin beskrivelse av anerkjennelse som «en væremåte eller holdning, og ikke en kommunikasjonsteknikk.» (samme side).

De siste tretti årene har det skjedd en endring fra individorientert til gruppeorientert/sosial tilnærming til mobbing ifølge Helgesen (red.), 2014, s.19-26). Det påpekes at vi nå må se mobbing som et «vi-problem» og at vi må studere relasjonene for å få tak i mobbingens vesen (s.25). Dette sammenfaller med Ingrid Lund (red.) sin forskningsrapport fra 2015 som påpeker at både barn som mobber og blir utsatt for mobbing må anerkjennes som subjekt og «ses i forhold til de relasjonene og den konteksten de befinner seg i.» Hun utdyper dette videre med å peke på at vi trenger å se på læringsmiljøet i barnehagen, for eksempel barnehagens kultur, relasjoner og holdninger, samt forventninger til barna fra foreldre og ansatte (s.8).

Et annet begrep for barnesynet «barn som subjekt» blir av James, Prout og Jenks (1998, hentet i Lund et al. 2015, s.9) kalt «human being» i stedet for «human becoming». I disse begrepene ligger det at vi ser på barnet som et selvstendig individ med rett på egne tanker, følelser og egen autonomi.

I tillegg fremheves det i det meste av faglitteratur jeg har studert i dette prosjektet at det er viktig å implementere kunnskap om mobbing og forskningsbaserte tiltak i hele barnehagens organisasjon, både på det strukturelle-, organisatoriske- og individuelle nivået (Lund & Helgeland, 2020, s. 144, Idsøe & Roland, 2017, kap.6, Lund & Helgeland, 2016, s.39-43, Helgesen (red), 2014, s. 103 og Mostad et al., 2013, s.34). Betydningen av et best mulig foreldresamarbeid blir trukket ekstra tydelig frem i samme forbindelse (Lund & Helgeland, 2016, s. 46-51, Idsøe & Roland, 2017, s. 85 og Lund & Helgeland, 2020, kap. 16). Sistnevnte forfattere anbefaler eget dialogmøte med foreldrene der en først har felles informasjon om mobbetemaet, så drøfter en mulige mobbe-case gruppevis og til slutt kommer frem til noen få mobbe-forebyggende tiltak som foreldre og barnehage prøver ut (s. 156-158).

3. METODE

Dette kapittelet inneholder presentasjon, drøfting og begrunnelse for mine valg av metode for å få et best mulig empirisk grunnlag i min problemstilling. Aubert (hentet i Dalland, 2018, s.51) definerer metode som: «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap», og legger til at «hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder». Mitt hovedmål med prosjektet er å forsøke å oppnå mer kunnskap, forståelse og ferdigheter innen forebygging av mobbing i barnehager, og det har preget mitt valg av metode.

3.1 Valg av metode

I min forskning på hvordan barnehagelærere jobber med forebygging av mobbing i barnehagen hadde jeg behov for å vite mer om deres opplevelse, mening og erfaring. Jeg håpet å få kjennskap til både sammenhenger, særegenheter, deres tanker og forståelse basert på hva de hadde opplevd i praksis. Dermed var det naturlig å bruke kvalitativ metode, som ifølge Dalland (2018, s.52) brukes for å få kjennskap til «mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle».

Ut ifra problemstillingen fant jeg det hensiktsmessig å bruke semistrukturert intervju som metode for datainnsamling. Det ble utarbeidet en delvis strukturert intervjuguide (vedlegg nr. 2) for å få best mulig utbytte kunnskapsmessig av intervjuet. Hadde jeg brukt ustrukturert intervjuguide, ville jeg ifølge Dalland (2018, s.78) få mer spontane og uventede svar, og på den andre siden mer faste og ferdigstrukturerte svar ved å bruke strukturert guide. Med min problemstilling tenkte jeg det var en fordel å bruke en mellomting; delvis strukturert intervjuguide. Dette tenkte jeg innebar at jeg kunne føle meg fri til å komme med oppklarende spørsmål ved behov, men kunne la intervjupersonen snakke fritt når det passet vedkommende. Jeg lagde intervjuguide med korte spørsmål delt inn etter tema, og satte av god plass til notater som jeg brukte under intervjuet. De ulike hovedtemaene jeg tok utgangspunkt i, var deres erfaring med mobbing og forebygging av mobbing i barnehagen, erfaringer fra innføring av endringer i barnehageloven, implementering og ledelse av dette i hele personalgruppa, samt erfaring med foreldresamarbeid i denne sammenheng.

3.2 Utvalg av intervjupersoner

For å få en viss bredde i datamaterialet, og samtidig kunne gå litt i dybden, ble det besluttet å intervju kun to barnehagelærere. Det var også et ønske at de hadde arbeidet på stor avdeling med tanke på barnas språklige utvikling og mulighet til felles refleksjon med barna. Dette er i tråd med Dalland (2018, s.74-76) sine anbefalinger om å velge intervjupersoner strategisk ut fra problemstilling.

Med tanke på klare føringer fra myndighetene med blant annet nulltoleranse for mobbing og skjerpet aktivitetsplikt (Barnehageloven, 2021, § 41-42), økt forskning og faglitteratur innen temaet de siste årene (Aaseth et al., 2021; Idsøe & Roland, 2017; Lund et al., 2015; Helgesen (red.), 2014), ønsket jeg aller helst å intervju barnehagelærere som hadde jobbet i feltet i noen år og har relevante erfaringer knyttet til min problemstilling.

For å øke grad av frivillighet som Dalland anbefaler (2018, s. 75) valgte jeg å ta kontakt med virksomhetsleder først. Jeg informerte vedkommende om prosjektet jeg hadde, samt sendte kort informasjon om personvern og hoved-tema for intervjuet i epost rett etter samtalen (vedlegg nr. 1). Jeg fikk allerede i telefonsamtalen positiv respons og flere forslag til hvem som kunne være aktuelle. Virksomhetsleder formidlet spørsmålet og eposten videre, og jeg fikk positivt svar samme dag.

3.3 Gjennomføring av intervju.

Begge intervjuene gikk greit etter min oppfatning. Jeg opplevde vi fikk god kontakt og at begge fortalte engasjert, det var en god «driv» over samtalen som Dalland løfter frem som bra for kvaliteten på intervjuet (2018, s.83). Noen få ganger stoppet jeg litt opp for å sjekke at vi hadde berørt de viktigste temaene. Jeg understreket på forhånd at jeg var ute etter deres erfaring og meninger fra «barnehagens virkelige liv» for å danne ny kunnskap og forståelse, ikke deres kunnskap om forskning eller teori, samt at ingen svar vil være «feil» på noen måte.

Begge ble muntlig og skriftlig informert om frivillighet til å delta og eventuelt trekke seg under intervju eller i ettertid, anonymisering og sletting av materialet etter levering av oppgaven. Jeg noterte stikkord på intervjuguiden underveis, men fulgte ikke rekkefølgen på de oppsatte spørsmålene på grunn av at begge fortalte mye av seg selv.

3.4 Analyse av empiri

Etter hvert intervju renskrev jeg notatene grundig, fullførte sitater, aktuelle tilleggsopplysninger (nikk, gester m.m.) og forsøkte å skrive ned beskrivelsene de delte. Jeg leste deretter nøye gjennom hvert intervju for seg og forsøkte å sortere og kategorisere de ulike sitatene og beskrivelsene i tema. Dette brukte jeg som grunnlag for å tolke meningen bak de ulike svarene (Dalland, 2018, s. 93).

Etterpå satte jeg opp svarene fra begge intervjupersonene skjematisk ved siden av hverandre for å få bedre oversikt og kunne trekke ut meningsfulle funn, se sammenhenger og ulikheter. Her erfarte jeg det som utfordrende at intervjuene var mindre strukturerte enn jeg planla. Men på den andre siden kan det tenkes at jeg på denne måten fikk mer informasjon totalt sett med tanke på kriteriene til Kvale og Brinkmann (2015), hentet i Dalland (2018, s. 85): Intervjuene bar preg av at intervjupersonene hadde mye å fortelle, jeg stilte i hovedsak kun korte oppfølgingsspørsmål og jeg oppfattet mange av svarene som relevante for min problemstilling.

3.5 Validitet og reliabilitet

Under forskning må vi vurdere om metodene gir troverdig kunnskap og om det vil være generaliserbart til praksisfeltet (Dalland, 2018, s.40). Dette innebærer, ifølge Dalland, at validitet (relevans og gyldighet) og reliabilitet (pålitelighet), samt at målinger utføres korrekt og eventuelle feilmarginer angis. Jeg var heldig som fikk intervju to kandidater med lang og relevant erfaring som barnehagelærere, det tenker jeg øker validiteten og reliabiliteten i empirien. Det var og positivt slik jeg ser det at de begge hadde vært delaktige i implementering av endringen i barnehageloven på arbeidsplassen (barnehageloven, 2021, § 41-42).

Som nevnt i forrige avsnitt opplevde jeg at begge intervjupersonene hadde relevante innspill på mine hovedtema, og de var åpne om utfordringer de kunne kjenne på. Begge intervjupersonene hadde fått vite mål med prosjektet og 5 hovedtema fra intervjuguiden min på forhånd. Jeg mener det kan ha gitt dem en førforståelse som kan ha påvirket resultatet positivt ved at de hadde tenkt igjennom sine erfaringer og hva de ønsket å snakke om på forhånd.

Dalland (2018, s. 85-92) fremhever at det er viktig å ta vare på samtalen på en god måte etter intervjuet. Etter intervjuet hadde jeg bare mitt helhetsinntrykk og mine rotete notater å bygge videre på. Jeg noterte og renskrev grundig rett etter intervjuet, men tenker det er sannsynlig at noe informasjon er gått tapt og muligens ikke fanget opp av meg i det hele tatt på grunn av min begrensede erfaring med forskning og intervju som metode. Min førforståelse og sterke interesse for temaet vil og ha preget mine tolkninger i ulik grad. Jeg støtter Dalland (2018, s. 64) som så treffende kaller oss intervjuere som instrumenter; mine evner til å «oppfatte svarene, ta vare på dem, forstå dem og tolke dem, er avgjørende for om intervjuet er til å stole på».

3.6 Forskningsetiske overveielser

I prosjektet ønsket jeg å oppnå økt innsikt i et viktig tema. Både under intervjuene, behandlingen av opplysningene fra intervjuet og i oppgaveskrivingen ønsket jeg å oppnå mest mulig kunnskap, men samtidig ivareta alle involverte på en etisk riktig måte. De nasjonale forskningsetiske komiteene, NESH, (2016, s.11) beskriver forskning som «verdifull, samtidig som den kan skade». Videre vises det til i deres forskningsetiske retningslinjer at «god og ansvarlig forskning innbefatter også vurderinger av utilsiktede og uønskete konsekvenser. Forskeren må forsikre seg om at forskningen ikke bryter med lover og regler eller utgjør en risiko for mennesker, samfunn og natur – i tråd med forskningsetiske prinsipper om bærekraft og føre-var».

For å ivareta de involverte på en god måte valgte jeg å be virksomhetsleder spørre intervjupersonene slik at de fikk tenke seg om før de svarte, jeg informerte skriftlig på forhånd og muntlig (i intervjuet) om anonymisering av opplysninger, deres valgfrihet under intervjuet og i ettertid og formål med oppgaven. Begge ga skriftlig og muntlig tillatelse. Under intervjuet var jeg opptatt av å gjøre situasjonen så respektfull og trygg som mulig, og i ettertid vil jeg påstå at vi oppnådde dette ved gjensidig godt samspill. Det ble en opplevelse av at vi var sammen om å produsere kunnskap» som Kvale og Brinkmann (2015) så treffende beskriver det i Dalland (2018, s. 63). Jeg har også forsøkt etter beste evne å ivareta informantene på en god måte gjennom analysen og presentasjon av data.

Alle opplysninger fra intervjuene er anonymisert. Jeg bruker betegnelsen «intervjuperson A og B» gjennom oppgaven.

4 RESULTAT OG DRØFTING

Når jeg nå skal presentere funn i min undersøkelse, vil jeg drøfte disse opp mot relevant teori underveis. Jeg har valgt å kategorisere resultatene fra intervjuene i fire ulike hovedfunn som her blir presentert og drøftet under egne overskrifter.

4.1 Endring i barnehageloven har gitt endring i barnehagen.

Begge intervjupersonene gav uttrykk for at de kjente godt til endringene i barnehageloven fra 1.1.21, spesielt aktivitetsplikten trakk de frem ved å fortelle at de hadde vært delaktige i å utarbeide nye rutiner i barnehagen og hatt undervisning om dette på pedagogiske ledermøter, planleggingsdag og personalmøter. Intervjuperson A fortalte at barnehageloven «ligger liksom som et bakteppe i alt vi gjør». Intervjuperson B fortalte: «det ble veldig fokus på dette når mobbeloven kom, vi så filmer fra UDIR på pedledermøtene og lagde gode rutiner som vi følger når noe oppstår. Vi har tatt det opp på foreldremøter, også nå det siste i høst». Senere i intervjuet kom det og frem: «Tidligere (før ny barnehagelov med aktivitetsplikt) hadde vi ikke rutiner og tiltak mot mobbing, nå har vi det (...)».

Dette kan tolkes som tegn på at endringene i barnehageloven har ført til mer kunnskap om mobbing i barnehagen. Det kan tenkes at lovpålagt aktivitetsplikt ga den «tyngde» og motivasjon som var nødvendig for at dette ble satt tydelig på dagsorden i alle barnehager. I barnehagen er det etter min erfaring mye viktig vi kjenner på at vi skulle lært mer av, fokusert mer på og brukt mer tid på. Det kan være utfordrende å måtte velge mellom flere emner og tema, som kanskje alle er viktige for kvaliteten og barns beste. De siste 20-30 årene har det skjedd store endringer i barnehagens bruk og forståelse av mobbebegrepet; fra at flere av barnehagepersonalet ikke aksepterte at det fantes mobbing i barnehagene (Helgeland (red.), 2014, s. 50) til dagens nye forståelse av mobbing i barnehagesammenheng (Lund & Helgeland, 2020, s.159). Da er det slik jeg ser det en fordel at vi har tydelige føringer fra myndighetene, spesielt innen et så viktig tema som har store innvirkninger på barns livskvalitet og utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 13).

Dessuten kom det frem flere eksempler på at foreldresamarbeidet også bar preg av endringer i barnehageloven. De nevnte begge at de informerte foreldrene om forebygging av mobbing, hvordan de brukte lek som læringsarena, hvor viktig det er at barna fikk «øve

på livet», språkutvikling og de nevnte i ulike sammenhenger at de passet på å skryte av det positive foreldrene gjorde. Dette tolker jeg som et tegn på at de er opptatt av å samarbeide godt med foreldrene. Dette er i tråd med anbefalingene i faglitteraturen når det gjelder forebygging av mobbing (Lund & Helgeland, 2016, s. 46-51, Idsøe & Roland, 2017, s. 85 og Lund & Helgeland, 2020, kap. 16). På den andre siden vil jeg påstå at barnehagelærere generelt er opptatt av godt foreldresamarbeid til barnets beste slik rammeplanen vektlegger (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.22 og 42).

Begge intervjupersonene nevnte flere eksempler på aktiviteter og tiltak som jeg under bearbeidelsen etterpå ser går på å styrke det psykososiale miljøet i barnehagen.

Intervjuperson A fortalte at de jobbet ekstra med barnegruppens miljø i starten av barnehageåret; «Vi starter med å lage trivselsregler eller «venne-regler» sammen med barna. Først pleier jeg og barne- og ungdomsarbeider å ha et kort rollespill der jeg «lurer» fra henne såpeboblene hun leker med på ulike måter. Barna blir så engasjerte! Kommer med de mest utrolige forslag til måter jeg heller bør gå frem på, de har så sterke følelser! Engasjerte og snille! Og så snakker vi om «snille hender» og snille ord», stopp-regel, å si nei på fine måte, dele leker og sånn».

Intervjuperson B fortalte: «Vi begynner hvert barnehageår med temaet «meg selv og de rundt meg» og vennskap. Da snakker vi om vennskap, hvordan få en venn, beholde en venn og ta vare på en, hjelpe, trøste og så videre. Dette er jo også en måte å forebygge mobbing på.» Disse metodene oppfatter jeg som gode eksempler på forebygging av mobbing gjennom å fremme et psykososialt miljø i barnehagen som barnehageloven og rammeplanen påpeker (kunnskapsdepartementet 2017, s.13 og barnehageloven, 2021, § 41-42).

Videre forteller intervjuperson B noe jeg tolker som et fint eksempel på aktivitet som både fremmer det psykososiale barnehagemiljøet, forebygger mobbing og løfter frem barnas medvirkning og danning: «Ett år var vi ekstra flinke på å «arrestere» barna i å gjøre gode ting mot hverandre, da fikk de en ball eller en slags kule i en gjennomsiktig krukke (viser med hendene). Dette tok helt av, barna kom selv og sa fra når noen hadde gjort noe fint mot andre, og vi voksne ble mye flinkere til virkelig å se det.»

Danning er tatt inn i rammeplan for barnehagen som eget formål. Kunnskapsdepartementet (2017, s. 17) skriver at vi i barnehagen skal «støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og bidra til å legge grunnlag for modig, selvstendig og ansvarlig

deltakelse i demokratiske fellesskap». Her blir det slik jeg forstår løftet frem at barna skal få være de aktive. Vil det si at vi i barnehagen bør være flinkere til å slippe barna mere til i sin egen danning, her i form av forebygging av mobbing? Gjennom egen erfaring har jeg kjent på at vi voksne har lett for å «ordne opp effektivt og kjapt» når det oppstår konflikter eller situasjoner som kan kjennetegnes som begynnende mobbeatferd i barnehagen. Vi vil så gjerne at dagen skal være god for alle barna, og kan kjenne på frustrasjon når det slett ikke er så hyggelig og idyllisk vi hadde sett for oss. Kan en si at vi barnehagelærere er så opptatt av å gi omsorg til barna at det overskygger barnas mulighet for danning? Slik jeg forstår Idsøe og Roland (2017, s.6) kan barnas begynnende mobbeatferd sees på som en god anledning til læring og danning ved at vi støtter opp barna der det trengs og lærer dem gode ferdigheter de selv kan bruke.

4.2 Barnehagelærere jobber forebyggende overfor mulige mobbeoffer.

Under intervjuene fikk jeg ikke spurt om de brukte begrepene mobber, tilskuer og/eller mobbeoffer, slik jeg hadde planlagt. De delte flere gode eksempler på forebyggende tiltak som jeg under transkribering og tematisering fant passet under dette hovedfunnet.

De nevnte flere ganger eksempler på at de observerte frilek, og da spesielt rolleleken. Intervjuperson A fortalte for eksempel hvordan de brukte lek som redskap: «Voksne må forstå lekens natur, klare å «leke inn» inn barna som trenger hjelp, ha blikk for å forstå hva som EGENTLIG (trykk på ordet) foregår i leken (stillhet, sitter tankefull etter min oppfatning) og lage nye roller som passer inn i leken.». Dette er i tråd med anbefalingene i forskningsrapporten til Lund et al. (2015, s.43) om at vi bør være «varme, tydelige, tilstedeværende og samarbeidende voksne som ser og handler». Videre fortalte Intervjuperson A at de fulgte med på om det var utestenging i barnegruppa generelt og i rollelek. «Du vet, om noen blir valgt ut i leken, om det er hvissing og sånn... spesielt om det er rettet mot det samme barnet. Og om noen springer fort og gjømmes seg i en busk eller noe». På spørsmål om de opplevde noen barn eller situasjoner som «varsellampe» svarte intervjuperson B: «Ja, barn som ikke er med på leken på en god måte.. At de ikke får bestemme så mye og må være hund hele tiden.... Eller far som er på jobb eller møte» og smiler medfølende (min tolkning). Mitt inntrykk er at informantene har mye kunnskap om hvor viktig lek er for barnets helhetlige utvikling og trivsel, også knyttet til mobbing, da spesielt i form av utestenging. Dette er etter min oppfatning gode eksempler på

forebygging av mobbing, både generelt og rettet mot barn som er i risiko for å bli mobbeoffer. Idsøe og Roland peker på barnas lek som den viktigste læringsarenaen, og at vi må være «informerte og bevisst på hvordan de (vi) kan bruke lekesituasjoner for å utvikle vennskap og gode relasjoner» (2017, s.59).

Intervjuperson B fortalte blant annet om «relasjonsbussen», et verktøy de bruker der barna selv velger bilder av 3-4 av barna i avdelingen de plasserer på en buss mens de er alene med barnehagelærer. Tanken er å se hvem de foretrekker å være med, og kartlegge om noen barn ikke blir valgt. Vedkommende sa i den forbindelse: «De barna som blir sjelden valgt eller aldri, følger vi ekstra opp og hjelper de å få bedre relasjoner i barnegruppen». Senere i intervjuet kommer det frem mer om hvordan de støtter utsatte barn: «Jeg synes det er vanskelig å bruke begrepet «mobbing» (viser hermetegn med fingrene) og sånn i barnehagen.. det viktigste er at vi voksne reagerer, at vi går inn i det og gir gode redskaper.» På oppfølgingsspørsmål kommer det frem at begrepet «redskaper» innebærer bruk av «stopp-tegn» med hånden samtidig som en sier stopp, samt hjelp til konstruktiv konfliktløsning. Dette er i tråd med både Idsøe og Roland sine forslag til tiltak rettet mot mulige mobbeoffer (2017, s. 40) som blant annet går på å hjelpe dem «å utvikle, praktisere og anvende selvhevdelse».

Samtidig kan en se på dette eksempelet med bussen som kartlegging av sosiale relasjoner i barnegruppen som et tegn på at barnehagelærerne bruker en gruppeorientert eller sosial tilnærming til mobbing som Helgesen (red.) løfter frem (2014, s.19-26). De undersøker aktivt barnas relasjoner ved å etterspør deres egen oppfatning, i tråd med Lund sin forskningsrapport (2015, s.8) som fremhever at vi må se på alle barna (mobber, tilskuer og mobbeoffer) som subjekt og i forhold til de relasjonene de står i.

4.3 Barnehagelærere jobber forebyggende overfor mulige mobbere.

Begge intervjupersonene nøyte da jeg spurte om deres erfaringer med barn som mobbere i barnehagen. Jeg valgte å stille spørsmålet litt annerledes ved å etterspør om de hadde erfaringer med barn de tenkte kunne bli mobbere, da svarte de begge bekræftende.

Intervjuperson A svarte: «Ja, ledertyper. Det er flott med lederegenskaper, men vi må hjelpe dem med en god balanse: at de inkluderer og ikke ekskluderer. Barna kjenner jo at de nyter oppmerksomheten, og hvis den følelsen blir truet får de et behov for å velge

«følgere», for å fortsatt være populære. Vi må passe på at dette ikke setter seg, se hva som egentlig skjer. I utgangspunktet er alle barn snille, og alle kan bli gode ledere.»

Intervjuperson B svarte: «Noen barn har sterke personligheter, lederegenskaper, og kan lettere «trigge» hverandre slik at det oppstår konflikt. Vi må følge med på om dette er jevnt (maktforhold i relasjonen, min kommentar), og hvem som starter det og sånn.» Dette utdypes så videre av vedkommende med eksempler på hvordan de hjelper barn å løse konflikter og samhandle på mer konstruktive måter.

Her ser jeg tydelige tegn på at de både observerer, setter inn tiltak og følger opp barn som av Idsøe og Roland (2017, s.36-37) blir beskrevet som mulige mobbere. Det er interessant at intervjuperson A løfter frem inkludering og ekskludering i denne sammenheng, det er slik jeg forstår, helt i tråd med Søndergaard (2009) sin teori om eksklusjonsangst som mulig årsak til mobbeatferd (hentet i Helgesen (red.) 2014, s.30).

I samme svar fra intervjuperson B blir begrepet «følgere» nevnt, dette kan innebære det samme som Idsøe og Roland beskriver som tilskuer-rollen innen mobbing (2017, s.41-42). Da kan en tenke at barnehagelæreren kjenner til rollen «tilskuer», men ikke har begrepsforståelsen knyttet til sistnevnte teori. Med tanke på at Idsøe og Roland hevder at tilskuere til mobbing selv står i fare for å bli mobbere og/eller kan få problemer med skyldfølelse og dårlig samvittighet, kan en tenke at barnehagelærer har en viktig mulighet for å støtte og hjelpe disse barna. Dette ble ikke etterspurt av meg under intervjuet, men jeg tenker dette er viktig kunnskap å ta med videre i vårt arbeid med forebygging av mobbing i barnehagen.

4.4 Barnehagelærere opplever ulike utfordringer knyttet til forebygging av mobbing i barnehagen.

På spørsmål om de erfarte utfordringer i arbeidet med å forebygge mobbing i barnehagen, svarte begge intervjupersonene i hovedsak utfordringer knyttet til felles kompetanse og personalressurser (personer og tid).

Intervjuperson A fortalte at selv om de over tid hadde brukt ulike former for kompetanseheving rundt mobbeforebygging og psykososialt miljø, var det en utfordring med ulik forståelse og kunnskapsnivå i personalgruppa. «Jeg opplever at de fleste barne-

og ungdomsarbeiderne er reflekterte og har lest dette (snakker om artikler og den nye mobbeloven). Men vi må jobbe forebyggende i hele personalgruppa. Vi må tenke at dette får vi til, ha det i planene, løfte det sammen, spille på samme fotballbane gjennom refleksjon, diskusjon og dele tanker med hverandre høyt. For eksempel når det er fravær i personalet – da kan vi ikke bare «slippe alt opplegget» (viser hermetegn med fingrene) og ta barna ut for det er «lettere» (viser nytt hermetegn). Noen av assistentene tenker det er bra å få ungene ut, at det er lettere å passe de ute når vi er få voksne. Men det er jo da ting skjer... det er da (i frilek, min tolkning) vi må følge med og støtte, være på.»

Intervjuperson B fortalte og om utfordringer rundt dette: «Det er utfordrende når vi ikke er nok voksne til å være tett på, spesielt ute – det er ofte da ting kan skje. I tillegg må vi voksne se og forstå det som skjer.. Vi har heller ikke nok kunnskap om mobbing blant barn.» Dette ble senere utdypet med: «Jeg synes egentlig det er vanskelig å bruke begrepet «mobbing» og sånn i barnehagen (...) Jeg er usikker på om vi kan kalle det mobbing.. om det er bevisst mobbing fra barnet sin side, på det utviklingsnivået de er når det skjer.. Kanskje heller erting? Eller konflikter. (...) vi bruker ofte begrepet «konflikter» når vi diskuterer på jobben. Mindre om erting og sånn. Vi vil jo ikke at barna skal være i det».

Begge intervjupersonene gir uttrykk for at kompetanse om mobbing i barnehagen er viktig slik jeg tolker svarene. Det kan virke som at de ikke er vant med å bruke mobbe-begrepet i barnehagesammenheng, spesielt ikke mot barn i rollen som mobber eller tilskuer. Det er mulig jeg kunne fått andre svar i intervjuene om jeg hadde informert kort om begrepet «mobbeferd» og de tre ulike rollene «mobber, tilskuer og offer» fra teorien til Idsøe og Roland (2017) i starten av intervjuet. Mitt helhetsinntrykk er at de jobber mobbeforebyggende på ulike nivåer på en kvalitetsfull måte, men at de savner klarere begrepsavklaring og mer kunnskap knyttet opp mot temaet. Dette sammenfaller med nyere forskning og faglitteraturen jeg har studert i dette prosjektet slik jeg har oppfattet det. Aaseth et al. (2021) påpeker i kunnskapsoversikten at «det finnes et mangfold av ulike forståelser av mobbebegrepet i litteraturen, både når det gjelder styringsdokumenter, vitenskapelig, pedagogisk og erfaringsbasert litteratur. Så vidt oss bekjent tilbyr styringsdokumenter ingen konkret og «autoritativ» definisjon av mobbing i barnehagen» (s. 14). Dette kan forklares med at vi er i et paradigmeskifte og på vei mot ny forståelse av mobbing (Lund & Helgeland, 2020, s.17 og 159).

På den annen side mener jeg Idsøe og Roland kommer med konkrete, informative og nyttige kunnskaper i sin fagbok «Mobbeatferd i barnehagen». Begrepet «mobbeatferd» er slik jeg erfarer mer anvendelig i barnehagesammenheng enn «mobbing», og det er nyttig med de konkrete tilnærmingene og tiltakene de presenterer. Min oppfatning er at denne kunnskapen ville vært nyttig for barnehagelærere for å forebygge mobbing i barnehagen på en mer effektiv og målrettet måte. Dessuten vil en slik kompetanse trolig hjelpe barnehagelærere i de andre utfordringene de nevner; personalressurser og tid. Bakgrunnen for denne påstanden er at vi får utnyttet ressursene bedre når vi har nok kunnskap, jobber bedre forebyggende og effektivt. For eksempel vil et godt psykososialt barnehagemiljø gi mindre grobunn for mobbing (Aaseth et al., 2021, s. 40). I samme forbindelse kan vi si at om vi gjenkjenner tegn på mobbeatferd tidlig og setter inn målrettede tiltak overfor både mobber, tilskuere og mobbeoffer raskt, kan vi «forhindre at begynnende mobbebehandlinger utvikler seg til mer stabil mobbing» (Idsøe & Roland, 2017, s. 24). Det er ressursbesparende, både i barnehagen og videre i livene til barna!

Begge funnene som er løftet frem her viser etter min oppfatning hvor viktig det er med tydelig og god ledelse i barnehagen. En ledelse som sikrer at hele personalgruppa har god kunnskap, reflekterer sammen og observerer det som er vesentlig i denne sammenheng. Det samme gjelder personalressurser og tid. En er avhengig av at leder legger til rette for og løfter frem nødvendigheten av at barnehagelærere får anledning til viktige samtaler, tid til viktig refleksjon i personalgruppa og annet. Dette viser hvor viktig, og kanskje sårbart, det er med implementering i hele organisasjonen når en ønsker lik kompetanse på alle aktuelle nivå. Lund og Helgeland (2020) deler dette synet slik jeg ser det når de fremhever at «Uansett hvilken årsakssammenheng vi drøfter knyttet til mobbing, vil frekvensen av mobbing ha en tydelig sammenheng med hvordan barn, grupper, barnehagen og skolen ledes» (s.144).

5 AVSLUTNING

Dette prosjektet har vist at det arbeides med forebygging av mobbing i norske barnehager på flere nivå. På både individnivå, avdelingsnivå og organisasjonsnivå fant jeg at de jobber aktivt med å styrke det psykososiale barnehagemiljøet og forebygge mobbing.

På individnivå fant jeg at barnehagelærer følger med på hvordan barnet trives, hvordan det fungerer sosialt i lek og aktiviteter, om de trenger hjelp og veiledning på ulike måter. De setter inn tiltak rett i situasjonen og de drøfter tilnærmingen i personalgruppen. De bruker lek som en viktig læringsarena, både på individnivå og rettet mot barnegruppa.

Foreldresamarbeid fant jeg var en naturlig del av deres tilnærming til å støtte og hjelpe barnet både innen mobbeforebygging og generelt.

Det viste seg at endringer i barnehageloven med skjerpet aktivitetsplikt og nulltoleranse er innlemmet i arbeidet.

Barnehagelærerne ga uttrykk for at de hadde behov for mer kunnskap om hva som ligger i mobbebegrepet i barnehagesammenheng. Det samme har jeg kjent på som student, og sitter nå igjen med verdifull kunnskap som blir godt å ha med videre. Jeg vet mer om mobbeatferd i barnehagen, hva jeg skal se etter og hvordan jeg kan støtte barna.

Jeg har lært mer om hvor viktig det er å jobbe helhetlig med forebygging av mobbing. Vi får bedre resultater om vi gjennom samarbeid med foreldre og hele personalgruppen støtter barna gjennom felles kunnskaper, holdninger og handlinger.

Dette prosjektet har bekreftet min personlige erfaring av at vi barnehagelærere har en viktig rolle i å støtte og hjelpe barna i gode måter å være sammen med andre på, og at det nytter om vi påvirker barna nå mens de er små. Vi trenger klarere begrepsforståelse og å bli tryggere på hvilke redskaper barna trenger hjelp til å lære, enten de er i fare for å bli mobber, tilskuer eller mobbeoffer. Jeg vil følge med i lek og andre sosiale samspillsrelasjoner om det er tegn på mobbeatferd i barnegruppa og rettet mot enkelt barn. Jeg vil jobbe forebyggende med å styrke det psykososiale miljøet i barnehagen på en anerkjennende måte og bruke ulike forslag fra Idsøe og Roland (2017) med direkte mobbeforebyggende tiltak. Felles kompetanseheving og refleksjon i personalgruppa vil være et viktig verktøy for å øke vår kompetanse.

Når jeg fremover møter barn som er i fare for å bli mobbeoffer vil jeg jobbe for at både vi personale og foreldre hjelper barnet blant annet ved å:

- Støtte barna ved å vise at vi ser, ikke aksepterer dette og vil hjelpe dem
- Være klar på at mobbing ikke er tillatt
- hjelpe barnet å respondere med selvsikkerhet og effektivitet: stå oppreist og uredd, se den som mobber i øynene og for eksempel si «Nei, nå var det min tur».

Når jeg fremover møter barn som er i fare for å bli mobbere vil jeg jobbe for at både vi personale og foreldre hjelper barnet blant annet ved å:

- Observere tegn til mobbeatferd og samspillsmønstre på avveie
- Vise tydelig at den negative atferden ikke er greit
- hjelpe barna med aktiviteter som gjør at barna lærer sosial kompetanse

Når jeg fremover møter barn som er i rollen som tilskuere vil jeg jobbe for at både vi personale og foreldre hjelper barnet blant annet ved å:

- hjelpe dem å forstå at de har makt, mulighet og ansvar for å stoppe mobbingen.
- Gi dem hjelp til å utvikle praktiske problemløsningsmetoder uten å bruke aggresjon.
- hjelpe barna å erfare at det er positivt å si ifra til en voksen dersom de trenger hjelp.

Det hadde vært interessant å forske videre på hvordan utdanningsinstitusjonene tar inn den nye kunnskapen om mobbing i barnehagen. For eksempel sett på om temaet forebygging av mobbing er tatt inn som eget tema i læreplaner på barnehagelærerutdanning og barne- og ungdomsarbeider utdanningen.

LITTERATURLISTE

Aaseth, H. M. S., Elveton, E., Løkken, I. M., Nilsen, T. R. og Moser, T. (2021). *Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt*. Læringsmiljøsenderet, Nasjonalt kunnskapssenter for barnehager. [Mobbing i norske barnehager – en kunnskapsoversikt | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](#)

Barnehageloven. (2021). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet på lovdata.no: [Lov om barnehager \(barnehageloven\) - Lovdata](#)

Dalland, O. (2018). Metode og oppgaveskriving for studenter (6.utg.). Gyldendal Akademisk.

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* (4.utg). Informasjon fra undervisningen på UIS høsten 2021. <https://etikkom.no>

Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. UDIR. Hentet på nettsiden: [Rammeplan for barnehagen \(udir.no\)](#)

Helgesen, M. B. (red.). (2014). *Mobbing i barnehagen – et sosialt fenomen*. Universitetsforlaget.

Idsøe, E. C. & Roland, P. (2017). *Mobbeatferd i barnehagen. Temaforståelse – forebygging – tiltak*. Cappelen Damm Akademisk.

Lund, I. & Helgeland, A. (2016). *Mobbing i barnehagen – anerkjennelse som forebygging*. Pedlex AS.

Lund, I. & Helgeland, A. (2020). *Mobbing i barnehage og skole – Nye perspektiver*. Cappelen Damm Akademisk.

Lund, I., Gotfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D. Ø., Kovac, B. V. og Cameron, D. L. (2015). *Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen*. Forskningsrapport. UiA, FUB, FUG & Kristiansand kommune.

Mostad, V., Skandsen, T., Wærness, J. I. og Lindvig, Y. (2013). *Entusiasme for endring i barnehagen*. Gyldendal.

UDIR (2018) *Trivselsveilederen – et støttemateriell til rammeplan for barnehagen*. Hentet på nettsiden: [5. Sosial kompetanse \(udir.no\)](#)

VEDLEGG NR 1: Informasjon til intervjupersonene og samtykkeskjema

Kan jeg intervju deg vedrørende en bachelor-oppgave om forebygging av mobbing i barnehagen?

I dette skrivet gis du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på hvordan vi barnehagelærere kan støtte barnehagebarn i forebygging av mobbing i barnehagen.

Intervjuet vil bestå av ulike spørsmål, og vil vare i maks 45 minutter.

Informasjonen som innhentes under intervjuet vil analyseres og skape grunnlaget for videre arbeid mot en bacheloroppgave.

Hovedtema for spørsmålene er:

- Mobbebegrepet i barnehagesammenheng
- Forekomst av mobbing i barnehagen slik du erfarer det
- Forebygging av mobbing slik du har erfart det i barnehagen
- Tiltak som hjelper
- utfordringer med mobbeforebygging
-

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på grunn av din erfaring som barnehagelærer. Jeg trenger dine tanker og erfaringer for å forstå mer av hva som fungerer, hvilke utfordringer vi kan møte og forhåpentligvis finne ut noe om hvordan vi best kan støtte og veilede barn på dette området.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du er med på ett intervju i ca. 45 minutter. Jeg vil ta notater fra intervjuet vårt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet, og behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil kun være prosjektansvarlig som har tilgang til dine personlige opplysninger (navn, mail/epost). Informasjonen du gir i intervjuet vil bli anonymisert og delt med veileder, prosjektgruppe og tatt med i selve bacheloroppgaven.

Navn og kontaktopplysningene dine vil bli lagret på prosjektansvarlig sin datamaskin, og

vil bli slettet etter oppgaven er levert inn.

Intervjudeltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes **04.01.2022**. Ved prosjektslutt vil personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
å få rettet personopplysninger om deg,
få slettet personopplysninger om deg,
få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Universitetet i Stavanger ved student

Med vennlig hilsen

(MITT NAVN)

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektets formål og fremgangsmåte, frivilligheten i intervjuet, behandling av opplysninger og anonymisering. Jeg har fått anledning til å stille spørsmål, og kan stille spørsmål og komme med endringer i ettertid.

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 04.01.2022

Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver:

.....

.....

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

(Original til studenten- som tar vare på den, kopi av alle tre sidene gis til prosjektdeltakeren).

INTERVJUGUIDE

Hvordan jobber barnehagelærerne med å forebygge mobbing i barnehagen?

GENERELT: JOBBET LENGE I BHG? STOR AVDELING?

- HVA ER DIN ERFARING MED MOBBING I BHG?

Tenker du at det er relevant å snakke om mobbing i barnehagen?
Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvordan bruker dere mobbe-begrepet i barnehagen?

Forskjell på mobbing og konflikter? Hva med erting?

Endring siste årene?

Opplever du at mobbing er et stort problem i bhg?

Eller: Har du selv erfart at barn har blitt mobbet i din bhg.?

Har du situasjoner og eksempler som beskriver dette?

Hva gjorde dere for å få slutt på mobbingen? Eksempler på situasjoner og tiltak som har vært effektive? For hvem (mobber/tilskuer/offer)?

Tenker du at det er vanskelig å oppdage mobbing i barnehagen?

Eksempler? Hvorfor er det evt. vanskelig å oppdage det? Vet dere hva dere skal se etter?

Opplever du at det er forskjell mellom barn, blir noen barn lettere mobbet enn andre?

Noen lettere for å være tilskuere?

Noen lettere for å bli mobbere?)

Nå har vi jo fått en ny mobbelov i barnehagen, har dette endret noe av deres praksis? (her vil du få innblikk i hvorvidt de kjenner til innholdet i denne)

På hvilken måte? Konkrete eksempler.

Vil du si at dere/ledelsen jobber dere systematisk/hele barnehagen for å forebygge mobbing? På hvilken måte? Konkrete eksempler.

Er mobbeforebyggende tiltak nedfelt i barnehagens planer?

Hvordan tas det evt.opp på møter?

Er dette noe som blir tatt opp med foreldrene? Foreldresamarbeid?

Hva opplever du som den største utfordringen med å forebygge mobbing i bhg?

Opplever du at det er en felles forståelse rundt dette i bhg? Hvilke utslag gir det seg hvis det evt. ikke er enighet om dette?